

Oponentní posudek disertační práce

VZORCE CHOVÁNÍ A ROZVOJOVÉ PŘÍSTUPY MALÝCH PODNIKŮ BEHAVIOUR PATTERNS AND DEVELOPMENT APPROACHES OF SMALL ENTERPRISES

AUTOR PRÁCE: Ing. Veronika Bumberová

ŠKOLITEL: prof. Ing. Vojtěch Koráb, Dr., MBA

FP VUT BRNO 2017

Hodnocená disertační práce vyniká svou akademickou kvalitou, obsahem i rozsahem.

Akademická kvalita je dána i tím, že autorka nejen dodržuje univerzitní standardy výzkumu, styl akademického myšlení a akademický jazyk, ale zkoumané problematice se věnuje rovněž v pedagogických aktivitách na Fakultě podnikatelské VUT Brno. Uvedené skutečnosti dokumentují životopis autorky (příloha 11) a publikační činnost (příloha 12).

Aktuálnost tématu disertační práce

Disertační práce **je aktuální** jak z praktického hlediska, tak pro rozvoj teorie podnikání. Práce reflektuje soudobé tendence rozvoje malých podniků v globálním i lokálním kontextu (viz kapitola 1).

Splnění stanoveného cíle

Cíl disertační práce v českém akademickém prostředí je originální a náročný. ***Cíl uvedený v zadání disertační práce „... identifikace a charakteristika rozvojových přístupů malých podniků vybraného sektoru služeb v České republice prostřednictvím strategických a dalších vnitřně realizovaných organizačních změn a zachycení celkových vzorů chování v podobě interaktivního účinku atributů rozvoje“ byl splněn.***

Nutno však podotknout, že je věcí diskuse, do jaké hloubky byly jednotlivé segmenty výzkumu a dílčí cíle naplněny. Poněkud zavádějící je název práce „*Vzorce chování a rozvojové přístupy malých podniků*“. Za prvé v tom, že autorka nerozlišuje pojmy „vzorce“ a „vzory“ chování (viz název a cíl práce, případně v dalších částech disertační práce se tyto záměny opakují). Schází tedy precizní definice těchto dvou pojmů, která by ujasnila rámec zkoumání. Za druhé. Cíl práce posouvá výzkum od „čisté teorie podnikání“ k teorii „organizace“ (rozdíly obou teoretických přístupů velmi kvalitně popisuje polská literatura). V tomto „posunutém“ zaměření výzkumu cíl disertační práce byl naplněn. Navíc nutno konstatovat, že disertační práce „nezachycuje celkové vzory chování“, ale pouze dílčí. Je to přirozené, protože novost řešené problematiky v ČR omezuje teoreticky i prakticky možnost studentky vypracovat „celkové vzory chování“. To je maximalistický cíl pro disertační práci, dokonce pro habilitační práci (na základě mých zkušeností a znalostí problematiky) byl by cíl popisu, resp. definování „celkových vzorů, popřípadě vzorců chování“ ambiciózním cílem.

Uvedený komentář *není kritikou studentky a disertační práce*, ale připomínkou, o jak *náročný výzkumný úkol* šlo.

Postup řešení problému

Na úvod hodnocení postupu řešení problému musím ***vysoce ocenit práci autorky s literaturou***. Seznam použité literatury obsahuje 252 položek, především publikovaných v anglickém jazyce. Dílčím nedostatkem práce s literárními prameny je opomíjení středoevropského „poznatkového“ prostoru. V poslední době jsou např. v ČR, na Slovensku či v Polsku prezentovány velmi kvalitní publikace a výzkumné poznatky, které obohacují poznání o nové skutečnosti, které nejsou např. uvedeny v oněch použitých 252 položkách.

Výstavba disertační práce a postup řešení problému jsou logické a systematické, což dokazuje jasnou koncepci výzkumu studentky. Relevanci a aktuálnost daného tématu popisuje *kapitola 1*. Teoretický stav poznání je kvalitně popsán v *kapitole 2*. na více než 50 stranách. Specifikace problému, návrh konceptu rámce a metodika výzkumu jsou vymezeny v *kapitolách 3 a 4* (tj. přes 30 stran textu). Zpracování dat, výsledky výzkumu a jejich interpretace se nacházejí v *kapitole 5* (cca 40 stran). Závěrečná diskuse a shrnutí výzkumu jsou podány v *kapitole 6* (necelých 20 stran). Hlavní text disertační práce je uzavřen *závěrem*.

Z uvedeného plyne, že *teoretická část práce převládá rozsahem i obsahem nad aplikovanou (praktickou) částí*. Zvláště metodická část je až naddimenzována s ohledem na prezentované výsledky řešení. Autorka realizovala velmi zodpovědně a pracně různé metody a techniky výzkumu (zvláště statistické), z kterých mohla více vytěžit, resp. prezentovat kvalitu a rozsah svého výzkumu.

Následují *seznamy* literatury, použitých zkratk, tabulek, grafů a obrázků, které jsou vypracovány velmi zodpovědně.

Přílohy k disertační práci jsou velmi kvalitní a promyšleně začleněné. Zvláště vysoce hodnotím prvou a druhou přílohu, které rozvíjejí teoretickou část o definice organizačního rozvoje a přehled teorií adaptace a selekce. Rovněž další přílohy věnované spíše praktické části disertační práce jsou jak po formální, tak obsahové stránce velmi kvalitní.

Výsledky a přínosy disertační práce

Výsledky disertační práce jsou uvedeny v kapitole 5 a interpretovány v kapitole 6. ***Práce je přínosná zejména z teoretického hlediska***. Praktické výstupy (vč. případových studií) si zaslouží, aby v dalších výzkumných etapách byly prohloubeny a konkretizovány. Výsledky výzkumu jsou velmi podnětné zejména tím, že nabízejí přehled souborů atributů a dalších poznatků o chování malých firem. Nelze však říci, že jde o vymezení „celkových vzorů/vzorů chování“ malých podniků.

Význam práce pro praxi a rozvoj vědního oboru

V teoretické oblasti je disertační práce výrazně přínosná pro rozvoj vědního oboru podnikání, resp. teorie organizace malého podnikání. Je dobrým východiskem pro další výzkumné

aktivitu teoretického i aplikovaného charakteru. Řada poznatků prezentovaných v práci se shoduje s jinými výzkumnými závěry v ČR (např. na VŠP, resp. VŠPP), které posouvají znalostní bázi v problematice podnikání v ČR (namnoze i v oblastech, které nepopisuje např. „anglosaská“ literatura).

Přínosy pro praxi jsou limitované tím, že v disertační práci byly odhaleny nové jevy, tendence, příznaky nebo dílčí vzory chování malých podniků ve službách. Jde však o počáteční etapu výzkumu této problematiky, kterou je nutné prohloubit o další atributy chování malých podniků a jejich vlastníků (podnikatelů), kupř. sociální, psychologické, etické, urbanistické, ekologické a další atributy, aspekty, vzorce apod. Výzkum, aby nesl konkrétní praktické přínosy, musí se posunout k průmyslovým oborům, zejména s akcentováním fenoménu „revoluce průmysl 4.0“, nových trendů v globalizaci hospodářství a společenského života, turbulencí v Evropě (především v EU) atd.

Pedagogický přínos je zcela zřejmý. Postačí porovnat pedagogické aktivity autorky a poznatky uvedené v disertační práci. Kontext mezi výukou a výzkumem je zcela jasný. Jde o zcela praktický přínos pro fakultu a univerzitu.

Formální a jazyková úroveň

Po formální stránce je práce velmi kvalitně a pečlivě zpracována. Drobné formální nedostatky nemají negativní vliv na kvalitu disertační práce. **Jazykový projev** v některých případech narušují drobné prohřešky, zejména záměny **i/y**. Rovněž *podtrhávání vět* není v současné době již obvyklé. Na konci disertační práce je *seznam zkratk*, ale v textu (alespoň na počátku kapitoly) schází plné znění zkratky, což klade na čtenáře velké nároky, aby si množství zkratk pamatoval nebo listoval v seznamu zkratk.

Tvůrčí schopnosti studenta

Studentka prokázala **mimořádné tvůrčí schopnosti**, a to nejen v hlavním proudu řešení zadání práce (tzn. výzkum „vzorů/vzorců chování a rozvojových přístupů malých podniků“), ale též v podpůrných výzkumných oblastech (např. jde o znalost a zvládnutí metod a technik výzkumu, vč. instrumentů statistiky). Vysoce oceňuji práci s literaturou a **schopnost srovnání a syntézy teoretických poznatků**. Oceňuji mimořádnou snahu o preciznost a bezrozpornost odborné argumentace. V pozitivním smyslu tento postup hodnotím jako ryze „akademický“ přístup, který je velmi přínosný pro rozvoj vědního oboru a prakticky i pro rozvoj fakulty. Na druhé straně je zřejmé, že *studentce schází hlubší kontakt s praxí*, což se projevilo v diskusi a interpretaci výsledků výzkumu (viz kapitoly 5 a 6, resp. závěr disertační práce). Tato část je spíše deskripcí statistických výsledků, než komentářem k podstatě popisovaných jevů.

Ostatní poznámky a náměty

Aniž bych chtěl snižovat kvalitu disertační práce a mimořádné úsilí studentky dovoluji si nastínit několik námětů k diskusi a poznámek k práci:

- s daným tématem souvisí i problematika „*chování rodin vlastníků*“ a „*následnictví*“
- nutno upřesnit, co se míní pod pojmem „*zavedená*“ firma (podnik)

- v práci se nehovoří o *vývojových fázích podnikání (případně rodinného podnikání) a podniků*, což s tématem práce úzce souvisí
- v práci se objevuje dilema: čím začít? Má *kvantitativní výzkum předcházet kvalitativnímu výzkumu či naopak*? V teoretické části práce myšlenkové postupy směřují „od kvantity ke kvalitě“, ale v praktické části disertační práce je tomu spíše naopak.
- v textu práce se nedoceňuje vliv *lokálních a regionálních faktorů a atributů* (např. str. 35)
- pojem „*teologické teorie*“ by si zasloužil pod čárou komentář, protože pro čtenáře neznalého speciální literatury je uvedený pojem zavádějící a mohlo by dojít k desinterpretaci dosažených výzkumných výsledků
- na straně 62 se hovoří o „*manažerském vnímání a jednání*“, schází zde vysvětlení vazby na „*podnikatelské vnímání a jednání*“
- diskusi si zaslouží text (počínaje str. 84 atd.), který hovoří o *výkonnosti, obratu, zisku* apod. malých firem. Zúžení této problematiky u malých firem jen ekonomické ukazatele je zavádějící. Malá firma plní další „výkonnostní“ funkce (tvorba pracovních míst, sociální role, urbanistické funkce, vzdělávání a rozvoj kultury, rozvíjení vlastnictví atd.). Nutno objasnit pojem „*obrat*“, není zřejmé, zda jde o *výnosy, tržby* či něco jiného? Také do diskuse vstupuje pojem *zisk*, který je v teorii podnikání a též podnikateli chápán nejen ve finanční podobě, ale obecněji (vč. nefinančního profitu).
- nutno zvážit, zda *propočty* dle prezentovaných vzorců (str. 95 atd.) nejsou ovlivněny *jednorázovými výkyvy proměnných* na počátku (1) a konci zkoumaného období (k).
- u vzorce (7) na str. 120 zřejmě *schází indexy* (označující dvě následující období)
- za diskusi stojí velmi podnětné poznatky prezentované na str. 126, 127 nebo 133, 134 „*zašifrované*“ pod slovní spojení „*pomalý, ... konzervativní růst, ... doména vlastníka, ... senior manažer, ... situační a ex-post řízení ...*“ apod.) – zde disertační práce nabízí velmi silné podněty pro další výzkum
- text na str. 156 atd. – případové studie podniků A a B přináší velmi silný poznatek – podniky „*nemají psanou strategii*“, což je typické pro malé podniky v ČR a je to do značné míry v rozporu s postuláty „*akademiků*“, kteří v některých případech nekriticky převádějí principy řízení velkých podniků na malé
- za diskusi stojí *odpovědi na výzkumné otázky* (str. 171 atd.), protože řada odpovědí je pouze v teoretické rovině (V01 až V03), odpověď V06 nepopisuje „*celkové*“ *vzory/vzorové chování*, ale pouze jejich dílčí znaky.

Splnění požadavků kladených na disertační práce a stanovených zákonem

Jsem přesvědčen, že *studentka a její disertační práce splňují všechny požadavky standardně kladené na disertační práce a podmínky uvedené v §47 odst. 4 zákona.*

Doporučení k udělení titulu Ph.D.

Jednoznačně *doporučuji udělit Ing. Veronice Bumberové titul Ph.D.*

Ostrava, 12. října 2017

Prof. Ing. Zdeněk Mikoláš, CSc.